

Glimt fra DNT Sørs historie (vektlagt hyttehistorie og medlem)

- 1886 23. november åpent møte i Handelstandsforeningen. Enighet om å sende ut innbydelse til å bli medlem av "Foreningen til Fremme for Turisttrafikken i Christianssand og Omland". Dette ble forløperen til turistforeningen. Den norske turistforening (1868), DNT Oslo og Omegn (1886), Stavanger Turistforening (1887).
- 1887 Stiftelsesdato 5. januar for COT. Det var 62 medlemmer på stiftelsestidspunktet. Utdrag av vedtektene (loven) § 3: "Aarspengene er 4 Kroner for Medlemmer, der er hjemmehørende i Christianssand, 2 Kroner for andre. Kvinnelige medlemmer betaler halv Kontingent.
24. juni kunne syv turiststasjoner åpnes i Setesdal: Bygland, Frøysnes, Ose, Helle, Bykle, Breive og Bjåen.
Utdrag av kontrakten med verten på Breive:
"Undertegnede Knud Alfson Brevik forplikter seg til at holde følgende Bekvemmeligheter for Turister: Holde en pige hjemme til oppvarning for de reisende. Holde to Heste hjemme til Skydsheste for Reisende..."
Den første sekretæren var Johan M. Frøstrup.
110 medlemmer ved utgangen av stiftelsesåret.
- 1888 August Abrahamson blir medlem av styret. I 1906 blir han valgt som formann og gjør en enestående innsats i foreningen frem til han trekker seg i 1915. Hans ettermæle er spesielt kjent på grunn av det bildemateriale han etterlot seg, ikke minst bilder fra sine mange reiser i Setesdalen. I 1901 gav han ut en helt spesiell, interessant og velskrevet reisehåndbok om Setesdalen. Han var svært allsidig og var redaktør av Fædrelandsvennen fra 1876 til 1886.
- 1889 Første hytte, **Bjørnevasshytta i Valle**, blir åpnet 24. juni.
Byggekostnad kr 800,- og utstyr til hytta totalt kr 612,71
På denne tiden engasjerte styret i COT seg for å få veiforbindelse fra Setesdalen og over til Dalen i Telemark, uten hell. Først realisert i 1965.
- 1890 Turistforeningen gav full støtte til å forbedre vegforholdene i Bykle.
Foreningen engasjerte seg også for å få veiforbindelse fra Setesdal til Sirdal. Om dette hadde blitt realisert på den tiden ville veien ha gått like forbi Gaukhei!
130 medlemmer ved utgangen av året.
- 1894 **Peisestua** på Odderøya i Kristiansand ble innviet 18. september og drevet av Turistforeningen frem til 1919.
Da ble den solgt til kommunen som drev stedet fram til 1940. Foreningen ryddet også stier på øya og fikk reist et utsiktstårn på toppen.
- 1896 Setesdalsbanen åpnet.
- 1898 **Gaukhei** blir åpnet. Samme året blir Granheim sør for Langeid i Bygland bygd og driftet av turistforeningen frem til 1908. Gaukhei var betjent fra starten av.
Byggesum for Gaukhei: kr 3625,54 samt utstyr og inventar kr 2183,42.
Turen fra Kristiansand til Gaukhei kunne gjøres på to dager med mulighet for overnatting på Hægestøyl på vei inn.
De første årene kom ikke gjestene seg inn på egen hånd, men ved hjelp av fører med hest. Førerne måtte ikke blande seg med gjestene, men måtte overnatte på hytta på Førerodden.
- 1899 Det gode fisket i Gaukheitraktene ble omtalt i Den norske turistforenings årbok.

- 1907 Noen av de første damene som var på påsketur til Gaukhei. Antrekk: skjørt!
- 1913 **Hovdehytta**, opprinnelig navn Hovdenbro Turisthytte, tatt i bruk. Solgt i 1999. Byggesum kr 1946,80, inventar og utstyr kr 1689,10. Statstilskudd kr 800,-. På Gaukheihytta var trafikken svært lav og andre problemer med hyttedriften her gjorde at det var på nære nippet at hytta ble solgt. Men heldigvis ble den stående og er i dag en av de mest populære hyttene.
- 1914 Styret besluttet at Gaukhei skulle være åpen i påska dersom 15 personer tegnet seg på forhånd.
- 1915 Foreningen fikk navnet Kristiansand og Opplands Turistforening.
- 1919 Turistforeningen gjorde avtale om å drive turiststasjon på **Verås i Vennesla**. Hensikten var å "rykke foreningen mer direkte inn på livet av byens befolkning". Dette førte til god økning i medlemstallet. Turistforeningen var engasjert her fram til 1933 da hotellet brant ned.
- 1925 De første løypene i Rjuven (høydedrag på 1200-1400 m.o.h. nord for Bossbu) ble merket. På denne tida ble Håhellerstua, amtstua på Håhelleren, brukt av turister. På dette stedet var det fast bosetting tidlig på 1800-tallet. 300 medlemmer ved utgangen av året.
- 1927 **Bossbu** ble tatt i bruk på sommeren. Hytta sto til å begynne med låst og nøkkel måtte hentes på støylen, Bossbulega. Det var den første hytta som skulle stå ubetjent.
- 1928 Reisetrafikklaget for Sørlandet ble etablert på turistforeningens initiativ.
- 1929 Turistforeningen fikk avtale med **Tjønndalen** som avløste Hægestøyl.
- 1931 For å få flere ungdommer til å gå i fjellet vedtok styret at ungdom under 18 år skulle betale halv losjipris på hyttene.
- 1937 11. september ble **Ljoslandshytta** til Åseral offisielt innviet. Den ble drevet av KOT helt frem til 1989 da den ble solgt til Asle Ljosland.
- 1940 Det ble besluttet at hyttene skulle holdes åpne under krigen. Kontrollen med grenseboerbevis og rasjoneringskort var imidlertid et problem. Av kontrollhensyn vedtok styret: "Det anskaffes til hver hytte en bok så pigene kan skrive opp hvor mange som har ligget hos dem om natten". 700 medlemmer ved utgangen av året.
- 1945 Glansperioden for fiske i Gaukheitraktene starter. Mange kjente gjengangere som skikongen og storfiskeren Johan Grøttumsbråten. 2550 medlemmer ved utgang året. I løpet av krigsårene vokste foreningen seg til mer enn tre ganger så stor. En formidabel interesse og pågang.
- 1948 Den første hytta ved Øyuvs vann, Øyuvsbu, ble åpnet på sommeren. Planene om å bygge var fra før krigen og det var mange hindringer før byggingen ble realisert.
- 1949 Hytta i Stakkedalen ble oppført og var en erstatning for hytta i Tjønndalen som KOT måtte gi fra seg. Stakkedalshytta ble oppført av brakkematerialer fra krigen. Samme året begynte Anna Haugen som vertinne på Gaukhei, noe hun holdt på med i 33 år.
- 1953 Gaukhei tok i mot faste vintergjester med full betjening for første gang.
- 1955 Selvbetjeningssystemet ble forsøkt på Øyuvsbu som en av de første hyttene i landet. Systemet ble en suksess og i dag er alle de store hyttene selvbetjent, d.v.s. med proviant. Stasjonen Lyngtveit i Bykle ble etablert og drevet til den ble nedlagt i 1965. 2910 medlemmer ved utgangen av året.
- 1957 Turistforeningen får disponere Stavskarhytta vest for Berg i Valle. Allemannsretten ble lovhjemlet, Friluftsløven av 1957.

- 1966 Sloaros nord i Setesdal Vesthei (nord for Hovden) blir innviet 9. september og hytta gjør forbindelsen til Stavanger Turistforenings hyttenett enklere.
- 1972 Svartenut (nord for Brokke-Suleskardvegen) sto ferdig i september etter flere års arbeid med å skaffe tomt. Avstanden mellom Bossbu og Øyuvsbu kunne da deles i to dagsmarsjer.
- 1985 Lakkenstova i Åseral ble innviet.
Omtrent på denne tiden startet foreningen opp med å kviste vinterløyper.
5078 medlemmer ved utgangen av året.
- 1990 Brokke-Suleskard-vegen åpnet.
- 1993 Josephsbu, oppkalt etter Joseph Stumpf, ble bygd på pengegave gitt av Ivar Mjåland.
Seniorgruppa startet opp.
- 1994 Torjus Pytten hadde sin siste vintertransport inn til Gaukhei. Han døde bare noen måneder senere. Han hadde transportert varer på hesteryggen helt fra 1930-årene. Det var bare de siste årene han benyttet snøscooter.
- 1995 Oppstart av fjellsportgruppe og Barnas Turlag.
5811 medlemmer ved utgangen av året.
- 1999 Hovdehytta blir solgt.
- 2000 Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområde (SVR) ble etablert ved kronprinsregentens resolusjon 28. april. Turistforeningens virksomhet er i deler av verneområdet, og det er viktig at all ferdsel tar hensyn til vern av naturen.
- 2007 Turiststasjonen Kvinen i Sirdal ble kjøpt.
Driften av Stakkedalen ble avviklet og ny kontrakt om drift av Tjønndalen ble inngått.
6098 medlemmer ved utgangen av året.
- 2010 Gaukheis hovedhytte blir rustet opp med blant annet nytt kjøkken og smarte løsninger mht lagringskapasitet
- 2011 Kristiansand og Opplands Turistforening endrer navn til DNT Sør. Foreningen favner medlemmer bosatt i 18 av de 30 kommunene på Sørlandet, fordelt på begge agderfylkene. Ti av våre tolv turisthytter beliggende i Aust-Agder-kommunene Valle, Bygland og Bykle, foruten én hytte i Åseral og én hytte i Sirdal. Lakkenstovas hovedhytte blir renoveret. 6514 medlemmer ved utgangen av året.
- 2012 Ønsker alle velkommen til Den Norske Turistforening, ved DNT Sør i vårt område, i jubileumsåret 2012.
- 2013 Stavskar får ny sikringshytte i laftet tre. Svartenuts vedskjul blir bygget om med en del holdt av som sikringshytte.
- 2014 Bossbus hovedhytte blir fullrenoveret. Stadig vekst i antall tilbud av kurs, turer og arrangementer i nærområder. Mange turgrupper er etablert med god spredning mht aldersgrupper og ferdighetsnivå. Gradvis nedgang på belegg i fjellet. 6697 medlemmer historiske høydepunkt.

Kildehenvisninger:

- Vandringer i Setesdal Vesthei, Friluftsførlaget 2008
- 100 års jubileet, Leiv Holte